

7. *Biblioteki stanut pershimi habami projektu "Diya. Cifrova osvita"*. (2020). Available at: <https://thedigital.gov.ua/news/biblioteki-stanut-pershimi-khabami-proektu-diya-tsifrova-osvita>.
8. Gumenchuk A. V. (2019). Model intelektualizaciyi vishoyi bibliotechno-informacijnoyi osviti. *Visnik HDAK*, 55, pp. 70—81.
9. Davidov P. (2016). Aksjologichna cinnist universitetskoyi osviti v Ukraini. *Universitetska kafedra*, 5, pp. 39—52. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukaf_2016_5_6.
10. Peleshishin A. M., Dobrovol'ska V. V., Trach O. R., Timovchak-Maksimec O. Yu. (2018). Osoblivosti informacijnih tehnologij v bibliotechnij spravi. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo Informologiya*, 4, pp. 14—21.
11. Sokolov A. (2020). *Informacionnye funkcii i gumanisticheskaya missiya rossijskih bibliotek (Tezisy dlya obsuzhdeniya na "Kruglom stole")*. Available at: https://www.rsl.ru/datadocs/doc_7533fo.pdf.
12. Sokolov A. V. (2012). *Rossijskie biblioteki v informacionnom obshestve: Professionalno-mirovozzrencheskoe posobie*. Moskva: Litera.
13. Stepanov V. (2018). Biblioteka i bibliotekari v blizhajshie dvadcat let, ili V ozhidanii singulyarnosti. *Nauch. i tehn. b-ki*, 1, pp. 19—31. Available at: http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2018/1/NTB1_2018_%D0%905_2.pdf.
14. Stepanov V. (2017). Bolshe, chem knigi: biblioteka i bibliotekari v mire, gde menyaetsya vsyo. *Nauch. i tehn. b-ki*, 1, pp. 19—25. Available at: http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2017/1/NTB1_2017_%D0%905_2.pdf.
15. Chachko A. S. (2000). *Bibliotekovedenie v chelovecheskom izmerenii*. Kiev—Moskva.
16. Yagodin'ceva N. (2019). Shamanskije plyaski. Priglaszenie k razgovoru. *Bibliotechnoe delo*, 21 (352). Available at: <http://www.bibliograf.ru/issues/2019/11/380/95/4332/>.

Надійшла до редакції 24 лютого 2020 року

СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 316.4/.6:[327.8:323.3](477)(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2020.3(284).30-35

Микола Сенченко,

директор Книжкової палати України, професор,

e-mail: director@ukrbook.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7445-5185>

Операції базових ефектів

Останнім часом для розв'язання наявних у сучасному світі міждержавних проблем, на додаток до традиційних дипломатичних акцій і бойових операцій, дедалі активніше застосовують технології непрямих дій, що підривають державу-суперника зсередини. Назв таким технологіям багато: "м'яка сила", "розумна сила", "керований хаос", "гібридні війни" тощо. В їх межах застосовують спецоперації, що мають назву "операції базових ефектів" (ОБЕ). У статті розглянуто наслідки здійснення ОБЕ у глобальному масштабі та їх вплив на майбутнє країн — жертв агресії.

Зазначено, що для реалізації алгоритмів ОБЕ використовують "мережеві структури", заздалегідь створені на теренах держави-мішені. Це означає, що формування в них "мережі" має на меті позбавлення країн, народів, армій і урядів самостійності, суверенності та суб'єктності, перетворення їх на жорстко керовані, запрограмовані механізми. Операції базового ефекту є спеціальними алгоритмами організаційної зброї (ОЗ) для ведення організаційної війни (ОВ).

Розглянуто основний технологічний інструмент мережевої війни, залучений до виконання ОБЕ, — "вузли мережі". Це ангажовані осередки громадянського суспільства: неурядові організації (НУО), некомерційні організації (НКО), фонди, громадські структури, рухи й політичні партії, редакції газет і журналів, молодіжні організації, а також корумповані чиновники та правозахисники.

Зауважено, що головна мета організаційно-інформаційної агресії — якісна зміна традиційного культурного й духовного життя, порушення спадкоємності національних ідеалів і цінностей, демонтаж історичної пам'яті. Інформаційний тиск, котрий ініціатори оргвійн чинять безперервно, здатний ушкоджувати об'єднавчі національні елементи, деформуючи або знищуючи традиційні точки єдності народу (орґісторична зброя), що мають цінність.

Ключові слова: операції базових ефектів; оргвійна; оргзброя; держава-агресор; держава-мішень; мережа; агенти впливу; мережева війна

Постановка проблеми. Центральним елементом організаційних війн (оргвійн) є операції базових ефектів (effects-based operations, ЕВО), далі — ОБЕ. Це найважливіша концепція в теорії оргвійн. Операції базових ефектів реалізуються за певними алгоритмами та визначаються як "сукупність дій, спрямованих на формування моделі поведінки союзників, нейтральних сил і ворогів в ситуації миру, кризи та війни". Характерною особливістю реалізації цих операцій у потрібній Заходу державі є забезпечення панування над її інформаційним простором і формування мережі "агентів впливу". Це дає змогу вести оргвійну за алгоритмами країни-агресора. Чого намагаються досягти через

використання ОБЕ? Саме дослідженню результатів їх застосування й присвячено пропоновану статтю.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Розроблення й дослідження алгоритмів реалізації ОБЕ, що фінансували Міністерство оборони (МО) і Військово-повітряні сили (ВПС) США, відбувалися в Національному дослідному інституті оборони США (NDRI) Національної корпорації RAND і проектному бюро ВПС (AIR FORCE). Ці організації отримують також федеральне фінансування від Канцелярії міністра оборони, Об'єданого штабу командування та оборонних агентств. Дослідження проводилися згідно з укладеними контрактами DASW01—95—C—0059 і проектом ВПС,

фінансованим центром досліджень і розвитку ВПС, згідно з контрактом F49642—01—С—0003. Контроль розроблень здійснював НДІ оборони корпорації RAND, Центр досліджень і розвитку, котрий фінансує держава та підтримує МО США, Об'єднаний штаб, об'єднані командування й агентства національної оборони.

Передбачено, що проведення ОБЕ надасть можливість встановити повний і цілковитий контроль над усіма структурами та учасниками організаційної війни для тотального маніпулювання ними в різних ситуаціях: і тоді, коли війна ведеться, і тоді, коли вона назріває, і тоді, коли панує мир. У цьому суть оргвійни — вона не має початку й кінця, ведеться постійно, а її мета — забезпечити державі-агресорові здатність безперешкодно використовувати численні засоби організаційної зброї проти держави-мішені.

Мета статті — вивчення особливостей застосування операцій базових ефектів з метою використання результатів досліджень для протидії деструктивним впливам держави-агресора та привернення уваги владних структур до формування мережі "агентів впливу" і латентної дії ОБЕ в межах оргвійни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для реалізації алгоритмів ОБЕ використовують "мережеві структури", заздалегідь створені на території країни — жертви агресії [1]. Це означає, що формування "мережі" у державах-мішенях передбачає позбавлення країн, народів, армій і урядів самостійності, суверенності та суб'єктності, перетворення їх на жорстко керовані, запрограмовані механізми. Операції базових ефектів є спеціальними алгоритмами організаційної зброї для ведення оргвійни на території країни-жертви [2].

До ОБЕ належать алгоритми оргзброї, що забезпечують панування над інформаційним простором. Гнучкість і багатофункціональність, здатність поєднувати різні типи дії дають змогу використовувати ОЗ на різних рівнях і в різних середовищах: для зміцнення влади, зручного управління, перерозподілу громадської уваги та впливу на неї в потрібному напрямі. Інформаційна частина ОБЕ має забезпечити координацію всіх засобів пригнічення волі супротивника, підірвання його політичних та економічних можливостей. На думку американських фахівців, інформаційні технології уможливають розгортання навіть і геополітичних криз, до того ж без жодного пострілу.

Захід, що нині посів позицію лідера, за допомогою ОБЕ активно перебудовує світ у власних інтересах, зміцнюючи потенціал у всіх можливих сферах протистояння (часто в латентних формах).

Мета організаційно-інформаційної агресії — якісна зміна традиційного культурного й духовного життя, порушення спадкоємності національних ідеалів і цінностей, демонтаж історичної пам'яті. Постійний інформаційний тиск здатний розхитати монолітність нації, руйнуючи традиційні точки її єдності (орґісторична зброя), що мають цінність.

У такий спосіб розвінчуються культурні досягнення народу, піддаються некоректній критиці й навіть осміянню його усталений спосіб життя чи герої. Злам культурної самосвідомості означає кінець ідейного опору. Зрештою, змінюються тип і стиль управління,

відбувається підміна національних інтересів і цілей державного розвитку (орґуправлінська зброя).

Подвійної та особливо відчутної шкоди супротивникові завдають за допомогою організації "відтоку мізків", коли втрата значної кількості найкращих фахівців поєднується зі збитками економічними — засобами, витраченими на їх підготовку.

Успіху у виконанні поставлених завдань організатори досягнуть швидше, якщо дістануть підтримку панівної еліти супротивника за допомогою створення груп так званих "агентів впливу". Важливо, що інформація ефективно виконуватиме свої функції, на відміну від інформаційного шуму, лише якщо її відповідним чином сприйматимуть та усвідомлюватимуть, а отже вона має бути зрозуміла, проінтерпретована, подана так, щоб привернути увагу, зачепити емоції, зацікавити.

Розвивається й наука про інформацію, фахівці розробляють психотехнологічні основи її моделювання, досліджують ноотехнологічні особливості людського інтелекту, вивчають соматотехнологію інформаційного впливу (особливості використання сигналів, кольору, звуків як значущої інформації). Водночас будь-яка оргінформаційна війна залишається військовою програмою, котрі розуміємо не лише у вузькоспеціальному сенсі, а й у широкому, загальнокультурному.

Інформаційно-смісловий удар дезорієнтує особистість; інформаційно-емоційний — руйнує її здатність до адекватного сприйняття, робить нечутливою чи дратівливою; інформаційно-моральний — руйнує колишні нормативні уявлення про добро та зло, і, нарешті, інформаційно-історичний призводить до того, що людина не спроможна усвідомити, хто вона, забуває своє коріння, втрачає оболонки, сформовані в ній культурою, і, зрештою, стає позбавленим традиції та ґрунту атомом.

Атомізація соціуму перетворює його на скупчення байдужих індивідів, не спроможних що-небудь випробувати та реагувати. Цей процес, базований на стимулюванні індивідуалізму, фабрикує атомізовану масову людину, розчинену в позанаціональній культурі, позбавлену традиційних релігійних цінностей та соціальних орієнтирів. Це свого роду морально-психологічний люмпен з анестезованою телебаченням душею. Отже, йдеться не про єдине людство, а лише про формування меганатовпу, що підкорюється управлінню мегавлади.

Керована частина населення світу має бути приведена до стану гомогенної маси, обмеженої та зомбованої, аби зручніше було керувати нею. Для цього, зокрема, існує сучасний маскульт і система розважальних передач.

Засобом інформаційного впливу, що вражає основи формування картини світу у свідомості, є фальсифікація мови, тобто умисно неправильне використання слів, за якого спотворюється їх початковий сенс для зміни думок чи образу мислення в потрібному напрямі. Негативну роль здатна виконувати й не критична заміна слів рідної мови іноземними. Цілковитої синонімічності немає: лексеми зазвичай пов'язані з "кущами" смислових асоціацій, психоментальних орієнтирів, і їх заміна може стати заміною звичних культурних опосередкувань і смислових апеляцій, що

часто мають і традиційну вкоріненість. Коли відбувається так звана мирна війна, завданням якої є спрямованість на культуру супротивника в різноманітних проявах, то переможений приймає культуру переможця, змінюючи власне світосприйняття на запропоновану модель.

Унаслідок глобалізації, що начебто відбувається мирно, екрани телебачення й книжкові прилавки багатьох країн світу заповнено американською продукцією, часто третьосортною: бойовики, телесеріали. Ця тенденція радше свідчить про поглиблення інформаційної війни, адже насправді відбувається перегляд моральних законів, духовних цінностей і способу буття, що традиційно становили безперервний цикл життєдіяльності певної нації від покоління до покоління.

Специфічною для нашого часу, з його можливостями м'якого впливу на свідомість, коли непомітно підмінюються ідеї й ідеали, стає проблема помилкової ідентифікації, внаслідок чого змінюються критерії ідентичності. Через масовий вплив інформаційних технологій і міфів людина ототожнює себе з певними особами чи групами всупереч власній соціальній і культурній належності. Активація механізмів помилкової ідентифікації примушує індивіда свідомо брати участь у реалізації шкідливих для нього програм і завдань. Подібна маніпуляція свідомістю допомагає "змусити маси діяти в потрібному напрямі навіть проти їх волі, а у стані супротивника — розколоти людей, спонукати їх повстати один проти одного".

Мистецтво та мас-медіа втягують особистість у нескінченну гру, що поступово перетворюється на основну форму життя. Умовність, конвенціональність усього, аж до дійсності, — неодмінні атрибути тлумачення будь-яких явищ життя. Скандали, шоу, карнавали — мають приховати головне, відвернути увагу від основних людських і соціальних проблем. Безперервний "карнавал" відсуває на задній план сутнісні, смислові форми та прояви життя. Проти свідомості працює й повсюдна практика нерозрізнення правди та брехні, чорного та білого, бо насправді "усе відносно".

Спекуляції на відносності сталих цінностей, істини, добра, краси дезорієнтують людину, провокують невпевненість у здатності правильно зрозуміти світ та орієнтуватися в ньому. Агресія проти свідомості стає справжньою війною. Віртуалізація, що захоплює і свідомість, і життя індивіда, робить примарною межу між реальним і вигаданим.

З одного боку, втрата людиною адекватної само-свідомості схиляє її до ідеальних символізованих форм вираження, ніби до перевтілення; з іншого — вона дедалі більше фокусується на матеріальних цінностях і переживаннях, заземлюється на "базових", інстинктивно-чуттєвих складниках існування, адже сучасна культура стимулює "пожвавлення" давніх, архаїчних структур свідомості та поведінки.

У сфері соціальної поведінки це визначає остаточний злам морально-психологічних засад і ціннісних координат. Зокрема, вимога справедливості посідає останнє місце в нинішній ієрархії базових цінностей, бо "невизначеністю" відволікає від матеріальних домінант життя сучасного соціуму. Про намагання

побудувати "щастя для всіх" зауважують не лише як про практично неможливе, а й непотрібне завдання з настановно-теоретичних позицій.

У глобалізаційному проєкті є поняття "нерентабельне населення"; сенс його мав би змусити замислитися більшість мешканців країн другого і третього світу (хоча нині на Заході з міркувань "політкоректності" запропоновано відмовитися від терміна "країни третього світу" як дискримінаційного).

"Звільнення" планети від "нерентабельного" населення заплановано ще від часів Римського клубу (кінець 1960-х рр.), оскільки сучасні технології, за прогнозами, зроблять зайвими 80% людей. Від 1974 р. США надають іншим країнам допомогу, тільки прив'язуючи її до програм скорочення народжуваності.

Сучасний маскульт майстерно й повсюдно пропагує нетрадиційну сексуальну орієнтацію, поетизує надмірну вікову різницю партнерів та збочені сімейні стосунки, що фактично слугує меті депопуляції. Реалізація саме цієї програми має призвести до зменшення нерентабельного (у світовому відношенні) населення. Так глобалізація набуває рис глобофашизму.

На тлі новітніх досягнень науки, на основі досконалої сучасної технології повстало те, що, здавалося, безповоротно відійшло в минуле — рабство й торгівля людьми, коли створюються інтернаціональні картелі з продажу жінок, дітей, людських органів, коли знову з'явилася піратська практика викрадень і заручників.

Отже, використання ОБЕ дає можливість здійснювати: управління свідомістю; "наведення" емоцій; диригування керованими конфліктами; корекцію чисельності населення тощо. Водночас влада стає дедалі більше відчуженою й анонімною.

І не власність на засоби виробництва, а власність на засоби інформації визначатиме нову форму влади. Як зазначає представник сучасної американської трансперсональної психології Т. Лірі, "замість боротьби за території та володіння надпотужною зброєю слід сфокусуватися на свідомості, на єдиному полі світової свідомості" [3]. Саме свідомість — головна мета агресії та руйнування в сучасній інформаційній війні [4].

Це розуміння ніби окреслює параметри формування нового тоталітаризму в його характерних рисах: підпорядкування культури новим, не властивим їй завданням. Справді, одна річ — створювати єдине людство, як його уявляли П. Т. де Шарден, Н. Федоров, В. Вернадський, Н. Мойсеев, які бачили мету майбутнього суспільства у формуванні досконалої, гармонійної людини. І зовсім інша — керувати атомізованою та деморалізованою масою в безнаціональній глобалізованій наддержаві з гомогенизованим населенням, що стає аморфним меганатовпом.

Про перспективу "планетарного століття натовпів" зауважував французький психолог С. Московічі [5], стверджуючи, що напрацьовані методи навіювання в надзвичайних масштабах інформатизованого світу можуть стати основою нового, не баченого досі тоталітаризму. Недиференційований натовп із шаблонним мисленням не здатний раціонально міркувати, а лише підкорюється стратегіям; неминучим виявляється застосування контролю та пригнічення, й що більш деградованою стає маса, то більш жорстким, неіманентним

людській природі виявиться спосіб управління. Це, зі свого боку, лише ускладнить ситуацію, активуючи тотальну техніку контролю й навіть зомбування.

Деградація людської спільноти — таким, очевидно, стане підсумок "розвитку" суспільства з гомогенізованою культурою, пригніченою моральною нормативністю, зруйнованою свідомістю, що не лише членує його соціально-онтологічно, а й призводить до руйнування фундаментальних основ, котрі визначають соціальність.

Отже, з розвитком суспільства постають нові, специфічні для чергових його етапів, проблеми, конфлікти, а отже й нові способи їх розв'язання. Сучасному станові соціуму відповідають організаційні війни, в яких і зброєю, і засобом ураження слугують культурні форми. Оргзброя здатна руйнувати свідомість, ментальну сферу, логічні структури та зв'язки, унеможливаючи правильні висновки та оцінки.

Застосування ОЗ нищить як колективну пам'ять, так і вироблену культурою та соціальним життям загальну систему координат, в якій людина розміщує полюси цінностей і антицінностей. Засоби ментального впливу здатні фрагментувати картину світу, перекручувати природну (нормативно-культурну) ієрархію сенсів і цінностей, зміщувати акценти людських інтересів, руйнувати емоційне життя.

Посилення відчуття абсурдизації життя, що також є метою ОВ, спричиняє безперервний психологічний стрес як результат нищівних властивостей оргзброї. Насправді, людина дістає мінімум інформації за максимуму інформаційного шуму, адже навіть за надлишку відомостей вони надзвичайно різномірні, суперечливі й так організовані, що майже неможливо відшукати в них будь-який сенс. Перефразовуючи відоме висловлювання, можна сказати, що "шум — усе, сенс — ніщо". Сенс має лише загальна стратегія маніпуляторів, спрямована на отупіння аудиторії.

Системне руйнування традицій, норм, уявлень призводить до того, що свідомість уподібнюється постмодерністській ризомі — децентралізована, демонтована, безосновна освіта, елементи якої й рівнозначні, й рівно позбавлені істинності, адже не пов'язані ані логічно, ані ціннісно, ані причинно-наслідково.

Слід чекати (якщо не плекати ідеалістичних ілюзій), що в сучасному глобалізаційному світі в пошуках ефективних стратегій влади культуру дедалі ширше використовуватимуть для розв'язання не лише зовнішніх, а й навіть ворожих до її суті завдань, застосовуватимуть у позакультурних цілях, як засіб поділу суспільства. Отже, новий спосіб його розшарування — тепер уже в масштабах людства — реально може торкнутися останньої межі власності — інтелекту за психоментальними характеристиками.

Організаційні війни покликані довершити розподіл світу — не лише відокремивши багатих від бідних, а й "розумних" від "дурних", "інформаційно просунутих" від "неповноцінних". Така ідентифікація (і що цікаво, навіяна як самоідентифікація) нав'язуватиметься людям цілком культурними засобами. І цей спосіб розмежування соціуму в душі моторошнуватиме постмодерністської пародії нагадає передбачені в Євангелії останні часи, коли "у тих, що мають багато, ще додасться, а в тих, що мають мало, — ще відніметься".

Інакше кажучи, "розумна" (як вона себе позиціонує) керівна еліта лише розумнішатиме, а "дурна" керована маса дурнішатиме й далі. Нині справді спостерігаємо ситуацію, коли супротивна новій "еліті" маса з децентрованою свідомістю, нездатна до самоідентифікації, живе у примарному світі фіктивних цінностей, перетворюється на примітивну біомасу. Для забезпечення порядку та спокою в суспільстві "еліта" має охопити біомасу тотальним контролем і системою постійної маніпуляції свідомістю, механізми якої відпрацьовані в інформаційних війнах і замасковані новим знеособленим, безнаціональним унікультам.

Коли в культурі не залишається рішучості та можливості протистояти силі (будь-якої якості й різновиду), коли руйнуються механізми раціонально-критичного мислення, вона ризикує переродитися в антикультуру — неминучу основу та супутницю тоталітаризму. І це може стати новим, не баченим раніше тоталітаризмом, в якому світова еліта протистоятиме світовій масі, прагнучи будь-якими засобами втримати її в підпорядкуванні. І це буде насправді новий, особливо витончений і всеосяжний тоталітаризм, досягнутий із застосуванням новітніх методик управління. Його суть буде майстерно прихована, а інформаційне прикриття забезпечуватиме ілюзію стану суспільства, протилежного реальному. І це буде особливої тоталітаризм, бо, по-перше, колишні тоталітарні режими були локальними й не охоплювали світу загалом, а по-друге, ніколи раніше вони не мали такого потужного інформаційного забезпечення, що непомітно, але повсюдно охоплювало б життя суспільства, забезпечуючи маніпуляцію свідомістю на рівні початкового сприйняття.

Нині у світі немає альтернативного "центру сили" чи супротивного базового напрямку культурного розвитку, а тому об'єктом сучасної методики ментального управління стає весь світ. Крах двополосної моделі існування людської спільноти призвів до формування нової геополітичної ситуації. Прагнення переможця зберегти єдиний центр сили в умовах, коли виснажуються ресурси, з неминучістю спричиняє загострення боротьби за контроль над ними, до використання з цією метою найрізноманітніших, зокрема й нетрадиційних, засобів.

У цьому варіанті розвитку ситуації результатом може стати створення єдиного світу, модель якого запропонує (чи нав'яже) сторона-переможець. І століття XXI вимальовується як століття сили, що поступово відкидає колишні прикриття й виявляється в доволі грубих формах. Облітає позолота з пишних, але нецирих слів про права людини та пріоритет загальнолюдських цінностей, і з-під них просочуються хтонічна дикунська сила й тиск, виявляючи лицемірство ліберально-демократичної культури.

Отже, використовуючи культуру для маніпуляції свідомістю й пригнічення раціонально-критичного мислення, можна цілком випустити з-під контролю негативні тенденції, стихійний вияв яких здатний викликати в суспільстві колізії, що призводять до руйнації не лише традиційних цінностей, а й поняття про цінності взагалі. Навмисно стимульовані та обачливо дозовані в культурі руйнівні ситуації, керованість якими

стає проблематичною, здатні захопити суспільство, зробивши людину культурно й духовно неспроможною на тлі усіх складних технологічних досягнень.

Унаслідок цих процесів соціальне життя втрачає фундамент, а людина піддається психічним мутаціям. Спочатку — непомітна дебілізація через гомогенізуючу вульгарність, що поступово знищує будь-яку адекватність зомбованого атомізованого натовпу, згодом — деантропологізація людини, а відтак, можливо, її зоологізація.

Нова світова еліта насправді хотіла б мати народ, максимально зручний в управлінні, й хоча на словах невинно та повсюдно піддає тоталітаризм анафемі, спокуса розв'язувати складні проблеми простими засобами завжди була ознакою схильності до тоталітарного мислення. Проте сучасний багатомірний світ не може дозволити людині ані стандартного мислення, ані трафаретних правил дії.

І в цьому разі мета ідеологів глобальної еліти кардинально розходиться з напрямом природної еволюції людського роду, що потребує, аби особистість була творчою й адекватною істотою, яка розвивається постійно й конструктивно. І хоча останнім часом гостро постало питання про захист від дії спеціальних психотехнологій, що дедалі ширше залучають до арсеналу засобів ведення ОВ, проте поняття власне світу — у питомому сенсі захищеності, надійності — поступово зникає з людської свідомості.

Світ перейшов на військовий спосіб життя. І йде тиха війна — організаційна, що пояснює, виправдовує, готує свідомість до можливості економічного, політичного, військового й тому подібного втручання. Організаційна війна, що використовує операції базових ефектів, стає невідступною повсякденністю життя сучасної людини.

Основним технологічним інструментом мережевої війни, залученим до ОБЕ, є її локальні центри — "вузли мережі". Це відповідним чином ангажовані осередки громадянського суспільства: неурядові організації (НУО), некомерційні організації (НКО), фонди, громадські структури, рухи та політичні партії, редакції газет і журналів, молодіжні організації, а також корумповані чиновники й правозахисники [1].

Де є вузол глобальної мережі, її локальний центр, там є і Глобальна Імперія. "Мережа" анонімно створюється з "вузлів", реакція яких передбачувана, бо вона сформована за допомогою алгоритму ангажованого світоглядного коду. Всі готові: реакція громадськості, мас-медіа, експерти й адміністрація ініціатора агресії. "Вузли мережі", знаючи загальний алгоритм, уловлюють "наміри командира": натяки, артикульовані знаковими фігурами істеблшменту на конгресах чи форумах, в офіційних заявах і доповідях наукових центрів, у зверненнях членів уряду та офіційних осіб, коментарях політтехнологів і заявах громадських діячів. Цю інформацію мережа вивчає, сканує "намір" і діє за ситуацією, за фактом подій, що нестримно розвиваються.

Згодом за потреби можна визнати, що ухвалення рішення базувалося на помилковій інформації й дезавуювати її джерело, але мережева операція буде вже реалізована й ніхто нічого змінювати не стане. Це

знаковий момент концепції організаційної мережевої війни — реальність, запрограмована заздалегідь.

Ті, кого атакують, часто неспроможні виявити прямий зв'язок між джерелом ухвалення рішення й виконавцем, проте останні мають змогу реалізувати злочинний концепт і не понести за це покарання. Саме тому організаційна мережева війна настільки ефективна.

Спеціальні операції в межах ОБЕ проводяться:

— до початку "гарячої фази" — для створення "граничних умов";

— під час "гарячої фази" — щоб керувати всіма процесами;

— після "гарячої фази" — щоб зафіксувати та закріпити результати чи "розгойдати" несприятливий результат.

"Гаряча фаза" — це безпосередня дія, спрямована на зміну курсу владного політичного вектора у країні супротивника та орієнтація його на політичні інтереси ініціатора в регіоні-жертві. Прикладом ОБЕ в Україні є операції "геть Кучму", "справа Гонгадзе", "плівки Мельниченка" тощо.

"Граничні умови" — це умови соціальної нестабільності, за яких "вузли мережі", що беруть участь у конфлікті, ставали б природним чином ангажованими (мотивованими) в "мережеву ситуацію". Вони є обов'язковими й необхідними для початку "гарячої фази". Ідеальними "граничними умовами" для ведення мережевих війн є природні умови кризи чи війни. Як це не сумно, але "атака коронавіруса" може бути "спланованою психологічною операцією" в економічній війні США й Китаю.

Ці умови можуть бути створені й штучно, зокрема за допомогою:

— підбурювання груп супротивника між собою;

— провокації на території супротивника внутрішніх державних збройних конфліктів між різними соціальними прошарками (війна на Сході України);

— провокації кримінального насильства й терористичних актів проти цивільного населення.

Під час створення "граничних умов" активізуються всі структури ініціатора, а особлива роль належить спецслужбам. Іноземні розвідки у країнах, де відбулися "кольорові революції", проводять навчання, розподіляють гроші, отримують розвідувальну інформацію.

Висновки. Підсумовуючи, можна зробити висновок, що всупереч поширеному уявленню про те, ніби ідеології втрачають стале значення в умовах сучасного суспільства, реально ситуація виявляється іншою, бо, поперше, багато понять, що претендують на науковість, насправді є ідеологічними, як, зокрема, термін "демократія".

По-друге, зростання технічної та інформаційної озброєності суспільства, що стає дедалі масовішим, робить проблему ідеології як ніколи актуальною, оскільки вона торкається змісту духовного простору.

І, по-третє, саме в духовному просторі, просторі формування метацинностей і метамотивацій, відбувається напружена інформаційна війна, бо тут визначатимуться зміст і форма майбутньої глобальної наддержави, мета її існування, розв'язуватиметься питання про спосіб управління світом. І головне — буде створена "людина майбутнього" як ми її собі уявляємо.

Список використаної літератури

1. Сенченко Н. И. Четвертая мировая организационная война / Н. И. Сенченко. — Киев : Лира-К, 2020. — 432 с. — (Серия "Четвертая мировая латентная война").
2. Сенченко М. Організаційна війна в умовах псевдодемократії / Микола Сенченко // Вісник Книжкової палати. — 2019. — № 7. — С. 3—9.
3. Коровин В. Третья мировая сетевая война / В. Коровин. — Санкт-Петербург : Питер, 2014. — 362 с.
4. Ларина Е. Новая военная стратегия США и поведенческие войны / Е. Ларина, В. Овчинский // Информационные войны. — 2015. — № 3. — С. 27—33.
5. Московичи С. Век толп. Исторический трактат по психологии масс / Серж Московичи. — Москва : Академический проект, 2011. — 400 с.

Mykola Senchenko
Effects-based operations

In recent times, in addition to traditional diplomatic actions and hostilities, the use of indirect action technologies, which are undermining the rival state from within, is increasingly being used to address the current world interstate problems. There are many called such technologies: "soft power", "reasonable power", "controlled chaos", "hybrid wars" and more. Within these technologies, special operations known as "effects based operations" (EBO) are used. The article examines the implications of such operations and the future of countries, provided they are applied globally.

It is noted that the "network structures", which were created in advance in the territory of the country of the victim of aggression, are used for the implementation of the EBO algorithms. This means that the formation of a "network" in the target countries is the deprivation of states, peoples, armies and governments of independence, sovereignty and subjectivity, transforming them into rigidly managed, programmed mechanisms. Base effect operations are special algorithms for organizational weapons for conducting warfare.

The main technological tool of network war involved in the implementation of the EBO — "network nodes" is considered. These include civil society organizations: non-governmental organizations (NGOs), non-profit organizations (NPOs), foundations, civic organizations, movements and political parties, newspapers and magazines, youth organizations, as well as corrupt officials and human rights defenders.

It is noted that the main purpose of organizational and informational aggression is a qualitative change of traditional cultural and spiritual life, violation of the continuity of national ideals and values, dismantling of historical memory. The information pressure that the initiates of the orgwein exert on a continuous and continuous basis is capable of damaging unifying national elements by distorting or destroying the traditional points of unity of the nation (orchestral weapons) of value.

Keywords: *basic effects operations; orgwar; organizational weapons; aggressor state; the target state; network; agents of influence; network war*

References

1. Senchenko N. I. (2020). *Chetvertaya mirovaya organizacionnaya vojna*. Kiev: Lira-K.
2. Senchenko M. (2019). Organizacijna vijna v umovah psevdodemokratiyi. *Visnik Knizhkovoyi palati*, 7, pp. 3—9.
3. Korovin V. (2014). *Tretya mirovaya setevaya vojna*. Sankt-Peterburg: Piter.
4. Larina E., Ovchinskij V. (2015). Novaya voennaya strategiya SShA i povedencheskie vojny. *Informacionnye vojny*, 3, pp. 27—33.
5. Moskovichi S. (2011). *Vek tolpa. Istoricheskij traktat po psihologii mass*. Moskva: Akademicheskij proekt.

Надійшла до редакції 16 березня 2020 року

УДК 070Універсум:316.6/.7]"1993/2018"(477)(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2020.3(284).35-42

Вікторія Романчук,
відповідальний секретар журналу "Універсум",
член Національної Спілки журналістів України,
член Всесвітньої асоціації періодичної преси —
Organisation Mondiale de la Presse Periodique en Bruxelles,
e-mail: universum.magazine@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5690-5701>

**Українська культурна парадигма
на сторінках журналу "Універсум" (1993—2018)**

У статті розглянуто культурні процеси в Україні, зафіксовані впродовж 1993—2018 рр. на сторінках журналу політології, футурології, економіки, науки та культури "Універсум" (<http://universum.lviv.ua>). Наголошено на важливому значенні національної культури для самоорганізації суспільства в новітніх умовах державотворення; відображено організаційну та мобілізаційну ролі культури у становленні політичної нації та утвердженні її ідентичності. Проаналізовано доробок часопису в царині культурних зацікавлень видання, позначеного розумінням потреби наповнювати національний інформаційний простір модерними смислами й цінностями з надбав світової культурної скарбниці.

На зміну добі класичної гуманітарної культури, коли чітко структуровані знання передавалися через традиційну шкільну освіту й закріплювались у вищих шляхом вивчення різноманітних дисциплін, що давало змогу дістати відповіді на